

การสำรวจความคิดเห็นผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่มีต่อ การนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษา

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Opinions of the M.Ed. Graduates in Educational Administration Program on
Knowledge Applying and Self-Development after Graduation from Faculty of
Education, Ramkhamheang University

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด และภาคพื้นที่ยี่มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว จำนวน 6,836 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 1,000 คน โดยเก็บจากผู้มาร่วมงานคืนสู่เหย้าชาวบริหารการศึกษาวັນที่ 11 ธันวาคม 2547 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 821 คน คิดเป็น 82.10 % การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way analysis of variance) ถ้าพบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะนำค่าคะแนนเฉลี่ยไปทำการทดสอบโดยวิธีเชฟเฟ (Scheffe's Post hoc Comparison) ผลการวิจัยพบว่า

1. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว มาร่วมกิจกรรมคืนสู่เหย้าจำนวน 821 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รักราชการ มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ และสำเร็จการศึกษาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. การนำความรู้ไปใช้หลังสำเร็จการศึกษาของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษาของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก โดยมีความภาคภูมิใจที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่สอนให้มีความรู้คุณธรรม ตลอดจนรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการทำงานมากที่สุด มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้และพัฒนาตนเองไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มที่ดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้และการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน โดยผู้อำนวยการมีความคิดเห็นที่สามารถนำความรู้ไปใช้มากกว่าครูผู้สอน สำหรับกลุ่มที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้และพัฒนาตนเองแตกต่างกัน ผู้ที่มีอายุ 36 - 45 ปี และสูงกว่า 56 ปี มีความคิดเห็น

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มากกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และกลุ่มที่เรียนจบจากจังหวัดที่อยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อการพัฒนานตนเองไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการนำความรู้ไปใช้แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่เรียนจบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มที่เรียนจบในภาคใต้

คำสำคัญ: ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ABSTRACT

This survey research aims at studying the opinions of the M. Ed. graduates in Educational Administration on applying knowledge in their works as well as developing themselves after they graduated and comparing those kinds of opinions of those graduates who were different in gender, age, work position, office, and regional location of Ramkhamhaeng University. 1,000 out of 6,836 graduates participating in the reunion party of the M. Ed. graduates in Educational Administration on 11th December 2004 and selected by means of a simple random sampling technique were used as a sample in this study. Completed questionnaires from 821 graduates (82.10 %) and SPSS program were employed in data analysis. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and One Way Analysis of Variance. An average score would be further tested by Scheffe's post hoc Comparison if a statistically significant difference at 0.05 was found. The study revealed that:

1. Eigthundred twenty one of the M.Ed. graduates in Education Administration joining in the reunion party were male civil servants, aged between 46-55. They were all school managing directors graduating from the northeastern.
2. The highest level of applying knowledge after graduating and being role models among colleagues of the M.Ed. graduates was found.
3. Self development of the graduates studied was at a high level. They were proud of their graduation from Ramkhamhaeng University where knowledge along with virtue was provided. They know how to search for new knowledge to make them most confident in their works.
4. The graduates with different gender yielded in different opinions on applying knowledge and self - development. The graduates with different work positions had different opinions on applying knowledge and self - development. Those aged between 36-45 and higher than 56 provided more opinions than those aged below 35. The graduates with different age had different opinions on applying knowledge and self - development. Those aged between 36-45 and higher than 56 provided more opinions than those aged below 35. The graduates from regional campuses had an in different holistic view on self - development but had a different view on applying knowledge. The group of graduates in a northeastern part yielded more opinions than that in a southern one.

Keywords: M.Ed. Graduates, Educational Administration Program

บทนำ

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นมหาวิทยาลัยตลาดวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจในการพัฒนาตนเองได้เข้ามาศึกษา ค้นคว้าและพัฒนาความรู้ ความคิด และทักษะมาอย่างต่อเนื่อง ภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ได้เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 จนถึงปัจจุบัน ณ วันนี้ได้มีการขยายเครือข่ายไปยังสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติถึง 20 จังหวัด รวมทั้งโครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยรามคำแหงกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และโครงการพิเศษอีกหลายจังหวัด มีมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา ณ วันนี้ประมาณ 6,836 คน (บัณฑิตวิทยาลัย, 2547) ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าว ส่งผลให้คณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษามีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการผลิตมหาบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งบุคลากรเข้ามาศึกษาหาความรู้ อย่างมากมาย และสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่ได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะบุคคลเหล่านี้ ต้องทำหน้าที่บริหารจัดการ กำกับ ควบคุม ดูแลให้การจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในที่สุด

ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา อย่างมาก มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้จึงได้พยายามปรับปรุงระบบการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา แต่ตลอดเวลาของการผลิตมหาบัณฑิตทางการบริหารการศึกษามาถึง 10 ปี มีมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วประมาณ 6,836 คน ยังไม่เคยมีการสำรวจหรือสอบถาม

มหาบัณฑิตว่าสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในหน้าที่การงานได้อย่างไร ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สร้างหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และเป็นประธานคณะกรรมการบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการสำรวจความคิดเห็นของมหาบัณฑิตว่าได้นำความรู้ไปใช้ในการทำงานและพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษามากน้อยเพียงใด และเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตมหาบัณฑิตในอนาคตตลอดจนนำไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้มาแล้วถึง 10 ปีให้ทันสมัย สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา และใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาบัณฑิตสำหรับภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาตนเอง หลังสำเร็จการศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาตนเอง หลังสำเร็จการศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด และจังหวัดที่สังกัดในภาคพื้นที่ที่เรียนจบมา

ขอบเขตของการวิจัย

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นประธานคณะกรรมการบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน จึงมีความสนใจที่จะสำรวจความคิดเห็นของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หลังสำเร็จการศึกษา ว่าสามารถนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนไปใช้ในการทำงานและพัฒนาตัวเองได้ในระดับใด ตลอดจนข้อเสนอแนะของมหาบัณฑิต ดังนั้นขอบเขตการวิจัยจึงศึกษาเฉพาะมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มาร่วมงาน

คีนส์เหี้ยชาวบริหาร เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2547 เท่านั้น ซึ่งเป็นการวิจัยในลักษณะเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เรียนสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2538 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 6,836 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากผู้มาร่วมงาน “ครบรอบ 10 ปี คีนส์เหี้ย ชาวบริหารการศึกษา” ในคืนวันที่ 11 ธันวาคม 2547 จำนวน 1,000 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมาอย่างสมบูรณ์ นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 821 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.10

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน่วยงานที่สังกัด จังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคพื้นที่ที่เรียนจบมา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้และการพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีเพศ อายุ ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัดและพื้นที่ภาคของจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคต่างๆ ที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษาแตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด จังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาค

พื้นที่ที่เรียนจบมา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

- ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และการพัฒนาตนเองหลังสำเร็จการศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาบริหารการศึกษา และอุดมศึกษา

ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง มีการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน / พัฒนาตนเองมากที่สุด

4 หมายถึง มีการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน / พัฒนาตนเองมาก

3 หมายถึง มีการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน / พัฒนาปานกลาง

2 หมายถึง มีการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน / พัฒนาน้อย

1 หมายถึง มีการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน / พัฒนาน้อยที่สุด

จากนั้นกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าของคะแนนดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีการนำความรู้ไปในการทำงาน / พัฒนาตนเองมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มีการนำความรู้ไปในการทำงาน / พัฒนามาก

2.50 - 3.49 หมายถึง มีการนำความรู้ไปในการทำงาน / พัฒนาปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง มีการนำความรู้ไปในการทำงาน / พัฒนาน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง มีการนำความรู้ไปในการทำงาน / พัฒนาน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเรื่องที่จะศึกษา โดยศึกษา/ปรับปรุงเครื่องมือจากสุพรรณ พัฒนาณิช และทัศนาศวรงค์ (2545) แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ในภาควิชาบริหาร การศึกษา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบภาษาและความ ถูกต้องทางวิชาการ แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ ยิ่งขึ้น

3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไป ทดลองกับผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัย รามคำแหงและโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ใน มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับผู้สำเร็จ การศึกษาไปแล้ว ที่มาร่วมงานคืนสู่เหย้าชาวบริหาร การศึกษารามคำแหง ตอบแบบสอบถามในวันที่ 11 ธันวาคม 2547 โดยจัดให้นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษารุ่น 10 จำนวน 20 คน ซึ่งกำลัง ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 เป็นผู้ไปแจกแบบสอบถามและ รวบรวมเก็บในวันเดียวกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดปากกาถูกลิ้น ให้ไปพร้อมกับแบบสอบถามด้วย

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยได้เตรียม แบบสอบถามไว้ทั้งสิ้น 1,000 ฉบับ ได้รับแบบสอบถาม กลับคืนมา 821 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.10

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดย การนำคำตอบไปบันทึกลงในหน่วยความจำ แล้ว ดำเนินการให้คอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 11.0 for Windows มีสถิติที่ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ปฏิบัติงานในสังกัด ตำแหน่งงานปัจจุบัน อายุ ภาคต่างๆของประเทศไทยที่ สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติและโครงการพิเศษ ตั้งอยู่ ณ จังหวัดต่างๆ

2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) สำหรับการสำรวจความคิดเห็นของมหาบัณฑิต ที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และการพัฒนา ตนเอง

3. ใช้ t-test เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของ มหาบัณฑิต เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และการพัฒนาดตนเอง จำแนกตามเพศ

4. ใช้ One Way Analysis of Variance เพื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของมหาบัณฑิต เกี่ยวกับการ นำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาดตนเอง จำแนกตามการปฏิบัติงานในสังกัด ตำแหน่งงาน ปัจจุบัน อายุ และภาคพื้นที่จังหวัดตั้งอยู่ ถ้าพบความ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะนำค่า คะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ไปทำการทดสอบโดยวิธีเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparison)

5. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาการบริหาร การศึกษาในการผลิตมหาบัณฑิตระดับปริญญาโท นำมาจัดกลุ่มของคำตอบแล้วเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล เชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

1. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ตอบ แบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ปฏิบัติงาน รับราชการ มีอายุระหว่าง 46-55 ปี ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ และจบการศึกษาจากจังหวัดที่อยู่ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่

2. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มี ความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานหลัง สำเร็จการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) ในประเด็นการเป็นตัวอย่างที่ดีของร่วมงาน นอกนั้นมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05 - 4.48$)

3. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มี ความคิดเห็นต่อการพัฒนาดตนเอง โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดถึง 9 ข้อ คือ

ความภูมิใจที่ได้เป็นมหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ($\bar{X} = 4.82$) การมีคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.63$) การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.58$) การสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.58$) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X} = 4.57$) การสร้างวินัยในการทำงาน ($\bar{X} = 4.55$) การมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ($\bar{X} = 4.54$) การเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน ($\bar{X} = 4.53$) และการพัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.50$)

4. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีเพศและปฏิบัติงานสังกัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการพัฒนาด้านองค์ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานแตกต่างกัน โดยมหาบัณฑิตที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนมีความคิดเห็นมากกว่ามหาบัณฑิตที่เป็นครูผู้สอน

6. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน การพัฒนาด้านองค์ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า $F = 4.98$) โดยกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 36-45 ปี และสูงกว่า กลุ่มอายุ 46 ปี มีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปี

7. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่เรียนจบจากจังหวัดที่ตั้งในภาคต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ค่า $F = 3.60$) โดยกลุ่มที่เรียนจบจากจังหวัดที่ตั้งในภาคเหนือและภาคอีสานมีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มที่เรียนจบมาจากภาคใต้

8. ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาการบริหารการศึกษา

8.1 การผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหงดำเนินการได้ดีที่สุด เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้มีการพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึงครบทุกภาคของประเทศไทย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ดีมาก การที่มหาวิทยาลัยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม เป็นสิ่งที่ถูกต้องมากที่สุด

8.2 การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย แม้บางครั้งสัญญาณภาพจะไม่ดี ได้มีเพื่อนเพิ่มขึ้น ได้มีเครือข่ายมหาบัณฑิตทั่วประเทศ มีตำราทันสมัยแจกผู้เรียน มีแผนการสอนชัดเจนเป็นส่วนใหญ่ การให้ผู้เรียนไปค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมารายงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะแสดงออก ขอให้ทำรายงานรายบุคคลมากขึ้นจะได้ช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีความเข้มแข็งทางความคิด ขอให้อาจารย์เข้มงวดในการเข้าเรียนของลูกศิษย์มากกว่านี้ การสอบแต่ละวิชาไม่ควรให้เปิดตำราสอบเพราะเวลาสอบประมวลความรู้แล้วจะวิตกกังวลเนื่องจากต้องใช้ความรู้จริงๆ ในการตอบ บางกระบวนวิชาควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะเรื่องมา ไม่ใช่ทั่วๆ ไป

สรุปและวิจารณ์ผล

จากการสำรวจความคิดเห็นผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีประเด็นสำคัญจะนำมาอภิปรายดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รัชการมามีอายุระหว่าง 46-55 ปี เป็นผู้อำนวยการและศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยบริการที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเพศชายมักเป็นผู้ที่นิยมความก้าวหน้า ต้องการแสดงตัวเป็นผู้นำ และโดยธรรมชาติของเพศชายเป็นผู้ที่ชอบจะมีอำนาจเหนือผู้อื่น (ณัฐวัชร, 2542) สำหรับอายุที่เหมาะสมกับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มักจะเป็นบุคคลที่อายุเกิน 45 ปี เพราะได้ปฏิบัติงานรับราชการมาแล้วประมาณ 20 ปี ผ่านประสบการณ์การเป็นครูอาจารย์มาแล้ว จนถึงเวลาอันสมควร ก็สอบเข้ามาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และจากการได้สอนบุคคลเหล่านี้ในขณะที่กำลังเรียนปริญญาโท แต่ละสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ และโครงการพิเศษได้พบเห็นศักยภาพของการแสดงออกถึงภาวะผู้นำ วุฒิภาวะเหมาะสมกับวัยและตำแหน่งหน้าที่การงาน เมื่อบุคคลเหล่านี้จบออกไปปฏิบัติภารกิจประจำ จึงมีความ

สามารถดึงเอาศักยภาพพิเศษมาจากองค์ความรู้ที่ได้เล่าเรียนไป รวมกับประสบการณ์การบริหารงานมานาน จึงเชื่อมั่นได้ว่า บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติในการจะดูแลการศึกษาของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างแน่นอน

สำหรับมหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนนั้น เพราะสาขาวิชาการบริหารการศึกษาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อว่า ต้องมีประสบการณ์ทางด้านการบริหารการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งมาไม่น้อยกว่า 3 ปี (ระเบียบการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2537) จึงทำให้มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ตั้งแต่วัยที่ 1-10 (พ.ศ. 2537 จนถึงรุ่นปัจจุบัน พ.ศ. 2547) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูง มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารการศึกษาก่อนจะมาสมัครคัดเลือกเข้าเรียนต่อ โดยเจตนาของผู้มาเรียนนั้น เพื่อต้องการนำความรู้ไปพัฒนางานให้ก้าวหน้า ทนต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ จึงสังเกตได้ว่า ส่วนใหญ่เมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาแล้วก็ไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่ดำรงอยู่

การที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าภาคอื่นๆ นั้น เนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากถึง 6 จังหวัด คือ นครราชสีมา ศรีสะเกษ นครพนม หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ และขอนแก่น ที่เป็นเช่นนี้เพราะ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จัดบรรยายวันอังคาร พุธ และพฤหัสบดี เวลา 17.00 น. ถึง 21.00 น. เท่ากับเปิดโอกาสให้บุคลากรในท้องถิ่นนั้น มีโอกาสพัฒนาตัวเองโดยไม่ต้องลาศึกษาต่อ ไม่เสียโอกาสความก้าวหน้า ชั้นเงินเดือนยังคงได้รับการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษตามปกติ การมาสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท โดยแต่ละสาขาวิทยบริการฯ นั้น จึงมีผู้มาสมัครเรียนมากกว่านักศึกษาจากภาคอื่นๆ และจากการสังเกตของผู้วิจัยเองในขณะไปบรรยายสวดแต่ละสาขาวิทยบริการฯ จะพบบุคคลกลุ่มนี้มีความกระตือรือร้นในการมาเข้า

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สมกับที่ท่านอธิการบดีรังสรรค์ แสงสุข ได้กล่าวกับมหาบัณฑิตทุกครั้งว่า "เราต่างเป็นครูคนละอย่าง"

2. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความคิดเห็นว่าการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรที่สาขาวิชากำหนดให้เรียนนั้น ทางสาขาวิชาได้วางเนื้อหาความคิดรวบยอดของแต่ละกระบวนการวิชา เป็นเรื่องที่ทันสมัย ครูอาจารย์ที่สอนทุกท่านมีองค์ความรู้จะถ่ายทอดเรื่องใหม่ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ในทุกๆ เรื่อง เป็นการเสริมโลกทัศน์ในการปฏิบัติงานประจำให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับการที่มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดคือ การเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน เพราะคนจะเป็นผู้นำในองค์กรใดก็ตาม จะต้องบริหารงานให้องค์การนั้นประสบความสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะครูอาจารย์ทุกท่านจะย้ำกับมหาบัณฑิตทุกคนเสมอว่า "ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน" ฉะนั้นคนเป็นผู้นำในองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็กใดก็ตาม ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีกับผู้อื่นได้บังคับบัญชา ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุปรีดา (2544) ที่พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี สุภาพ อ่อนโยน อารมณ์มั่นคง แต่งกายดี กิริยาท่าทางสง่าผ่าเผย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รักและซื่อสัตย์ต่อหน่วยงานโดยไม่หาผลประโยชน์ให้ตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิพรรณ และทัศนาศรี (2545) ที่พบว่าบัณฑิตมีความเห็นด้วยมากที่สุดในการเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงาน

มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความเห็นว่าต้องนำความรู้ด้านการเป็นผู้นำที่ดีไปใช้ในการทำงานในระดับมาก ทั้งนี้เพราะคนเป็นผู้นำในสถานศึกษาต้องนำคน นำความเปลี่ยนแปลง และสามารถสยบปัญหาได้ โดยเฉพาะมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา จะเป็นบุคคลที่มีศิลปะในการใช้อิทธิพลจูงใจผู้ร่วมงานให้เต็มใจทำงาน จนประสบ

ความสำเร็จ (ภาวิดา, 2546) เพราะแนวคิดของการบริหารคนอย่างหนึ่งที่คณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษาปลูกฝังให้กับนักศึกษาปริญญาโทคือ เมื่อใดใจคนก็จะไถ่งาน ดังนั้นมหาบัณฑิตทั้งหลายเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว จึงนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ โดยการเป็นผู้ที่มีจริยวัตรอันงดงามในด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่งแสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำนั่นเอง สังเกตได้จากพฤติกรรมของผู้นำที่มีอารมณ์มั่นคง อุทิศตนเพื่อส่วนรวม เชื่อมมั่นตนเองแต่ไม่หลงตนเอง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน กล้าตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ทุกเรื่อง ไม่หนีปัญหา ไม่เลือกปฏิบัติกับผู้ร่วมงาน เป็นคนที่สุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น ส่งผลให้ใจคน โดยเฉพาะความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ผู้ร่วมงานต่างก็ปรารถนาเป็นอย่างมาก การให้เกียรติผู้อื่นนำมาซึ่งเพื่อนร่วมงานในองค์กร การให้เกียรติผู้อื่นนำมาซึ่งเพื่อนร่วมงานในองค์กร การให้เกียรติผู้อื่นนำมาซึ่งเพื่อนร่วมงานในองค์กร ทำให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เพราะเป็นผู้นำที่เอาจริงเอาจังกับงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ มุ่งมั่นต่อจุดหมายขององค์กร เพื่อความสำเร็จขององค์กรในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนะพร (2547) ที่ระบุว่า การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและหน้าที่การงานเป็นสิ่งสำคัญ

มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความคิดว่าหลังสำเร็จการศึกษาได้นำความรู้ไปใช้ในการทำงานด้านการพัฒนางาน ให้เกิดความก้าวหน้ามากกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะมหาบัณฑิต เหล่านี้เป็นบุคคลที่มีงานทำประจำอยู่แล้ว จึงสามารถเชื่อมโยงความรู้จากการบรรยายของคณาจารย์จากตำรา ทฤษฎี ไปสู่การปฏิบัติได้ และสามารถประเมินผลการพัฒนาความก้าวหน้าตามหลักวิชาการได้ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของสิปปนนท์ (2535) ที่พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จะรู้สึกและใฝ่รู้ทางวิชาการและวิชาชีพที่ได้ศึกษาและปฏิบัติ สามารถโยงความรู้จากตำราและทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับธนะพร (2547) ที่ให้ความเห็นว่าคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ต้องเป็นคนที่นำความรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ในวิชาชีพของตนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานหน้าที่ให้เกิดประโยชน์จนบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน

นอกจากนี้ มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความคิดว่าหลังสำเร็จการศึกษา ได้มีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลักการบริหารงานในการปฏิบัติงานมาก เพราะก่อนที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้จะมาศึกษาในระดับปริญญาโท ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือเป็นหัวหน้างานระดับใดระดับหนึ่ง มักจะปฏิบัติงานตามความคาดคะเนของตนเอง หรือทำตามประเพณีปฏิบัติ หรือเกิดจากการลองถูกลองผิด มิได้ยึดหลักการ ทฤษฎีวิธีการ เมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นมหาบัณฑิต คณาจารย์ทุกท่านได้พยายามย้ำเน้นให้เห็นว่าการทำงานใดๆ ก็ตาม ถ้ามีหลักการทฤษฎีต่างๆ รองรับ จะทำให้การทำงานนั้นน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน และสามารถอธิบายต่อสังคมตรงนั้นได้ว่า ที่ทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด ส่งผลให้มหาบัณฑิตเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานประจำเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมบัติ นพวัถ และอรุณี (2541) ที่ทำการศึกษาและพบว่ามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา เป็นผู้มีความสามารถ นำความรู้ในหลักการบริหารการศึกษา การพัฒนาองค์กรไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ในระดับสูง

3. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความเห็นว่าในการพัฒนาดนเองหลังสำเร็จการศึกษายู่ในระดับมาก เพราะได้นำองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปประยุกต์เป็นแนวปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในวิธีการทำงาน นอกจากนี้ได้นำความรู้กระบวนการวิชาการอิสระ ซึ่งเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรและเปรียบเทียบได้ฝึกเขียนวิทยานิพนธ์ครบทั้ง 5 บท ทุกขั้นตอนเพียงแต่กลุ่มตัวอย่างไม่มากเท่าวิทยานิพนธ์เท่านั้น กลุ่มมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาต่างก็ให้ข้อคิดเห็นว่า สามารถนำความรู้กระบวนการวิชาการอิสระ ไปขยายทำเป็นผลงานวิชาการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเอง ได้เลื่อนระดับเป็นทั้งผู้อำนวยการระดับ 9 และอาจารย์ 3 ระดับ 8-9 กันจำนวนมากมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิพรรณ และทัศน (2545) ที่พบว่าบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีการพัฒนาดนเองหลังจบการศึกษาในระดับมากเช่นกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของการพัฒนาดนเองพบว่ามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาของ

มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่สำเร็จการศึกษาแล้ว มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดหลายประเด็นด้วยกัน เช่น มหাবัณฑิตมีความภาคภูมิใจมากที่สุดที่ได้เป็น มหাবัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพราะตลอดเวลาของการศึกษาอบรมไป 2 ปี คณะจารย์ในภาควิชาบริหารการศึกษาต่างทุ่มเทแรงกายแรงใจ เพื่อผลิตมหบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อจะได้อยู่ในสังคมทางวิชาการให้สมศักดิ์ศรี ส่งผลให้มหบัณฑิตเกิดความภาคภูมิใจมากที่สุด

การมีคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นประเด็นที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเน้นมากที่สุด ในการผลิตบัณฑิตทุกระดับ มหาวิทยาลัยจะกำหนดให้นักศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ต้องเรียนกระบวนการวิชาความรู้คุณธรรม ซึ่งเป็นวิชาบังคับ แต่ไม่ต้องเสียเงินค่าลงทะเบียน มหาวิทยาลัยรามคำแหงจะเน้นย้ำว่า คนที่จะออกไปรับใช้สังคมนั้น มิใช่เก่งเพียงอย่างเดียว ต้องเป็นคนที่มีคุณธรรมด้วย จึงจะทำให้สังคมที่ตนเองทำงานอยู่มีความสุข ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว แต่จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สอดคล้องกับทฤษฎีของ Henry Fayol (อ้างถึงใน ภาวิตา, 2546) ที่กำหนดหลักการบริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จ ผู้ที่ทำงานในองค์การต้องเป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อให้การบริหารงานในองค์การเกิดความสามัคคีปรองดองและประสานประโยชน์กันได้

การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ หลังสำเร็จการศึกษา จะทำให้มหบัณฑิตมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะยุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร การมีทักษะใช้คอมพิวเตอร์เป็นกุญแจสำคัญนำมาสู่การติดตามข้อมูลข่าวสารทาง Internet ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับบริษัทปีโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) (2544) ได้ให้ข้อคิดว่าวงการบริหารงานบุคคลต้องการคุณสมบัติของนักบริหารให้เป็นบุคคลที่สนใจ และเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่อยู่ตลอดเวลา เพื่อสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับตัวมหบัณฑิตในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุดอีกด้วย และยังสอดคล้องกับอดุลย์

(2541) ที่ได้เสนอแนะว่า คุณภาพของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีความรู้ความสามารถในด้านคอมพิวเตอร์ และสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ โปรแกรมที่เป็นที่รู้จักและนิยมได้ในยุคโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี

การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นับเป็นเสน่ห์แก่ผู้ร่วมงาน จากการสังเกตของผู้ท้าววิจัยพบว่า นักศึกษาปริญญาโทบางคน เมื่อเข้ามาศึกษาใหม่ๆ มักจะยึดมั่นถือมั่นกับตำแหน่งผู้อำนวยการที่ตนเองดำรงอยู่ คณะจารย์ผู้สอนต้องอาศัยเทคนิคการสอนมากมาย เพื่อให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ถอดหัวโขนออกในขณะที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ สุดท้ายกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มนี้ หลังจากปรับตัวได้ กลายเป็นบุคคลที่น่ารัก มีอัธยาศัยไมตรีดี ยิ้มแย้มแจ่มใส สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ทำงานเป็นทีม สุภาพอ่อนน้อม ให้เกียรติผู้อื่น เมื่อนักศึกษาจบไปเป็นมหบัณฑิตแล้ว จึงนำพฤติกรรมที่ดีงามไปใช้ต่อ และพัฒนาเป็นนิสัยประจำตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทบวงมหาวิทยาลัย (2543) ที่พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำงานเป็นทีมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัษฐพร (2547) ที่พบว่าผู้บริหารสถานประกอบการ พึงพอใจต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษามากในด้าน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

4. มหบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในด้านการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และการพัฒนาตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามหบัณฑิตทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็มีความรู้สึว่า สิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครู อาจารย์ได้เหมือนๆ กัน เมื่อนำความรู้ไปใช้ในการทำงานก็คล้ายๆ กัน และแม้แต่การพัฒนาตนเอง มหบัณฑิตต่างมุ่งหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะอยู่เฉยอีกไม่ได้ ต้องพัฒนาตนเองเป็นระยะๆ มิฉะนั้นจะกลายเป็นคนตกยุคในองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารไปในที่สุด

5. มหบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ที่ปฏิบัติงานในสังกัดต่างกัน มี

ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในด้านการนำความรู้ไปใช้ และการพัฒนาตนเองซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในส่วนราชการ ย่อมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของความเป็นข้าราชการ เมื่อนำความรู้ไปใช้ก็ย่อมต้องระมัดระวัง ไม่ให้ทำงานผิดจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของข้าราชการ ส่วนการพัฒนาตนเองนั้น กระทรวงศึกษาธิการมีการออกกฎเกณฑ์มาให้ข้าราชการครู และผู้บริหารมีการไปอบรม สัมมนาทุกปีติดต่อกันอยู่แล้ว

6. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน แตกต่างกัน โดยผู้อำนวยการจะนำความรู้ไปใช้ในการทำงานมากกว่าอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้เพราะผู้อำนวยการจะต้องเป็นผู้บริหารงาน กำกับ ติดตาม ดูแล ให้ครู อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนให้ดีที่สุด จึงต้องนำความรู้ หลักการ ทฤษฎี วิธีการและกระบวนการที่ได้เรียนมา มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับคน เวลา สถานการณ์ และโอกาส โดยเฉพาะภารกิจของผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการนั้น ย่อมมีจุดมุ่งหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีความเจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน จึงต้องพยายามหาวิธีทางทำงานเป็นทีม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง จัดโครงสร้างการบริหารงานในองค์กรไม่ซับซ้อนก้าวกาย แบ่งงานชัดเจน จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ให้พอเพียง จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสภาพการทำงาน จัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศมาให้ครูอาจารย์ใช้ประกอบการทำงาน และการเรียนการสอน และตัวผู้อำนวยการโรงเรียนเอง ที่ครูอาจารย์ยอมรับต้องเป็นบุคคลที่บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับคำบรรยายกระบวนการวิชา EA 716 การจัดและการพัฒนาองค์การทางการศึกษาของภาวิตา (2546) ซึ่งงานทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการ ต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างชาญฉลาด และมีการวางแผนการทำงานอย่างมีขั้นตอน ซึ่งนักบริหารจะพูดติดปากกันเสมอว่า วางแผนดีมีชัยไปกว่าครึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับอนันต์ (2543) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นภาระงานอันดับแรกในกระบวนการ

บริหารงานที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึง เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

7. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ และการพัฒนาตนเองโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยมหาบัณฑิตที่มีอายุระหว่าง 36-45 ปี กำลังเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความพร้อมในตำแหน่งหน้าที่การงาน จึงมีความสบายใจในการทำงาน ไม่มีห่วงมากนัก เมื่อทำงานสบายใจ ก็มีความตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ให้ดีที่สุด ประกอบกับกลุ่มบุคคลที่มีอายุ 36-45 ปี ยังมีความตั้งใจในการทำงานสูง พร้อมจะปรับตนเองในการนำความรู้ไปใช้ และพร้อมจะพัฒนาตนเอง เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และมหาบัณฑิตที่มีอายุสูงกว่า 56 ปี ก็มีความคิดเห็นมากกว่ามหาบัณฑิตที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี เนื่องจากคนที่ทำงานในหน้าที่ราชการมาจนอายุมากกว่า 56 ปี นั้น จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยพบปัญหาทางครอบครัว เพราะบุตรธิดาย่อมเรียนจบและมีกิจการทำเป็นหลักฐานกันหมดแล้ว เมื่อไม่ต้องมาห่วงหน้าพะวงหลัง กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็พร้อมที่จะนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนไปใช้ปฏิบัติงานได้ดีมาก เพราะบวกกับประสบการณ์ที่มีอยู่ รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับ ชูเวช (2543) ที่ให้ความเห็นว่า คนเราต้องการสร้างความรู้และพัฒนาการนำไปใช้ปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชนได้อย่างเหมาะสม เพื่อชื่อเสียง เกียรติยศในการดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานของตนเองในที่สุด การที่มหาบัณฑิตที่มีอายุสูงกว่า 56 ปี มีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ทันสมัย มีวิสัยทัศน์ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล รู้จักเชื่อมโยงสาระจากศาสตร์ที่ศึกษาเล่าเรียนมาแปลงเป็นศิลปะการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสมกับเป็นมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2542) ที่พบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตต้องมีความรู้ทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล พัฒนาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ พัฒนางานให้ทันสมัยอยู่เสมอ นำความรู้ไปใช้กับงานได้

ไฝหาความรู้เพิ่มเติม สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปสู่ปฏิบัติเป็น

8. มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว โดยเรียนอยู่ตามภาคพื้นที่ตามจังหวัดต่างๆ มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ แตกต่างกัน โดยมหาบัณฑิตที่เรียนจบจากจังหวัดที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้มากกว่ามหาบัณฑิตที่เรียนจบจากจังหวัดที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในภาคใต้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามหาบัณฑิตจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตขาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ถ้าผู้ใดต้องการเรียนต่อในระดับปริญญาโท จะต้องผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยปิด ซึ่งเท่ากับว่าต้องลาศึกษาต่อเป็นเวลา 2 ปี และเสียโอกาสการได้รับความดีความชอบกรณีพิเศษ เมื่อมหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดโอกาสโดยมีเพียงการสอบสัมภาษณ์ ทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีความตื่นตัวสูงมาก ต้องการมาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มวิทยฐานะให้ตนเอง ซึ่งเห็นได้จากจำนวนของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทแต่ละรุ่น ตั้งแต่เริ่มเปิดสอนจนถึง ณ ปัจจุบัน จำนวนผู้ที่สนใจสมัครเรียนจากภาคเหนือโครงการพิเศษและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีจำนวนสูงมากกว่าภาคใต้ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนผู้สมัครเข้ามาศึกษาจะมากมาโดยตลอด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ารุ่นพี่ๆ ที่ได้มาเรียนในรุ่นแรกๆ ได้บอกกล่าวไปยังรุ่นน้องๆ ต่อๆ มาว่า ให้มาเรียนปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพราะมีระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดี จัดสอนที่ละวิชาแล้วก็สอบ จากนั้นค่อยเรียนวิชาใหม่ต่อไป ประกอบกับระบบของเทคโนโลยีที่มหาวิทยาลัยจัดสรรมาให้เป็นระบบที่มีคุณภาพ นักศึกษามีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นๆ และคณาจารย์ที่จัดมาบรรยายก็พร้อมจะให้ความรู้โดยไม่ปิดบัง มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ แม้ว่าสัปดาห์ที่อาจารย์เจ้าของวิชาไม่ได้ไปบรรยายสด มหาวิทยาลัยก็ยังจัดอาจารย์ผู้ช่วยลงไป

อำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาทุกสัปดาห์ ทุกจังหวัด เมื่อนักศึกษาเรียนจบเป็นมหาบัณฑิตแล้วสามารถจะนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการทำงานได้ สมภาคภูมิ และยังสอบเลื่อนระดับขั้นเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนได้อีกมากมาย นับว่าสิ่งเหล่านี้เป็นชื่อเสียงในทางบวกของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่คณาจารย์ทุกท่านได้พยายามดำเนินการมาโดยตลอดระยะเวลา 10 ปีที่เปิดสอนปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

9. ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาการบริหารการศึกษาและมหาวิทยาลัยนั้น มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาให้ข้อคิดเห็นว่าการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทของ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ดำเนินการได้ดีที่สุดในทุกสาขาวิชา เพราะจากการซักถามพูดคุยในงานคืนสู่เหย้า ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ถ้าไม่มีมหาวิทยาลัยรามคำแหง พวกเขาก็คงไม่มีวันนี้ เพราะในยุคนั้น โอกาสที่จะได้เรียนต่อในระดับปริญญาโทยากมาก คนที่เรียนปริญญาโทต้องลาเรียนแต่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดโอกาสให้เรียนตอนเย็น หลังเลิกงาน หรือเรียนในวันเสาร์ วันอาทิตย์ ส่งผลให้มหาบัณฑิตเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนชอบใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้ มีการพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ดีมาก ทุกคนมีความเจริญงอกงามในหน้าที่การงาน ได้เลื่อนตำแหน่ง การที่มหาวิทยาลัยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้องมากที่สุด มหาบัณฑิตของรามคำแหงเป็นผู้นำที่ดีและมีคุณธรรมของสังคม ดังนั้นเมื่อมีการส่งผู้ทรงคุณวุฒิจาก ส.ม.ศ. มาประเมินผลการประกันคุณภาพ จึงได้รับการชื่นชมจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดการเรียนการสอนการอบรมผู้เรียนสมคำกล่าว "ผลิตผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม"

การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมทันสมัย แม้บางครั้งสัญญาณภาพจะไม่ดี ทั้งนี้เพราะระบบของสายใยแก้วนำแสง ที่เกี่ยวไปกับสายโทรศัพท์ อาจมีปัญหาจากสายโทรศัพท์ขาด หรือจากระบบดาวเทียมล่มเมื่อฝนตกหนัก มีพายุ เป็นเหตุสุดวิสัย แต่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้พยายามแก้ไขจนใช้ได้ ในที่สุด มีตำราทันสมัยแจกผู้เรียน ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย มีแผนการสอน

ชัดเจนเป็นส่วนใหญ่ การให้ผู้เรียนไปค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมารายงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะแสดงออกมหาบัณฑิตขอให้อาจารย์ผู้สอนสั่งทำรายงานรายบุคคลมากขึ้นจะได้ช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีความเข้มแข็งทางความคิด ขอให้อาจารย์เข้มงวดในการเข้าเรียนของลูกศิษย์มากกว่านี้ การสอบแต่ละวิชาไม่ควรให้เปิดตำราสอบเพราะเวลาสอบประมวลความรู้แล้วจะวิตกกังวลเนื่องจากต้องใช้ความรู้จริงๆในการตอบ บางกระบวนวิชาควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะเรื่องมา ไม่ใช่ทั่วไป จากข้อคิดเห็นของมหาบัณฑิต จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยในยุคปัจจุบันโดยทำนอการปฏิบัติให้นโยบายไว้ชัดเจนว่า ให้อาจารย์ผู้สอนทุกกระบวนวิชากำหนดเกณฑ์ประเมินผลกับนักศึกษาในระดับปริญญาโท โดยให้นักศึกษาสอบปลายภาค 40 คะแนน / ทดสอบย่อย 30 คะแนน / รายงานหน้าชั้น 10 คะแนน / ทำรายงานเดี่ยว 10 คะแนน และเข้าเรียน 10 คะแนน จะเห็นได้ว่านักศึกษาเองก็ต้องการให้อาจารย์ผู้สอนเข้มงวดในการเข้าห้องเรียนของลูกศิษย์ผู้ทำวิจัยเองได้กำหนดให้มีคะแนนจูงใจ 10 คะแนนให้กับนักศึกษามาตั้งแต่เริ่มสอนปริญญาโท ณ วิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ เมื่อ พ.ศ. 2538 และถือปฏิบัติเป็นปกติวิสัย เพราะมีความเชื่อว่าผู้ที่เข้าห้องเรียน ย่อมเป็นผู้ได้รับองค์ความรู้ สำหรับการสอบ ทั้งทดสอบย่อยและสอบไล่ พบว่าการสอบโดยวิธีไม่อนุญาตให้นำเอกสาร ตำราเข้าห้องสอบ แม้จะทำให้ผู้เรียนวิตกกังวลบ้าง แต่เป็นการฝึกผู้เรียนให้อ่านหนังสือ และเคยชินกับการเตรียมตัวสอบ เมื่อเรียนจบต้องเตรียมตัวสอบประมวลความรู้ จะง่ายต่อการอ่านหนังสือเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับข้อค้นพบจากการวิจัย

1. ควรจะมีการอบรมการทำวิจัยภาคปฏิบัติเพิ่มเติมให้กับมหาบัณฑิตที่จบไปทำงานแล้วหลายๆ ปี เพราะสามารถนำผลการวิจัยมาเป็นผลงานวิชาการเพื่อประกอบการขอตำแหน่งได้

2. ควรมีการจัดอบรมความรู้ใหม่ๆ หรือจัดทำโครงการเสริมให้กับมหาบัณฑิตที่จบไปแล้วทุกๆ 2 ปี

เช่น โครงการเพิ่มทักษะทางภาษาอังกฤษ ทักษะการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประกอบการทำวิจัย อบรมทักษะทางวิชาชีพครูและวิชาชีพผู้บริหาร เพื่อนำไปขอใบประกอบวิชาชีพ อบรมวิธีการ วิเคราะห์ปัญหาในการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น

3. ควรมีการตั้งชมรมบริหารการศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการติดต่อช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดกิจกรรมพบปะระหว่างศิษย์เก่ากับคณาจารย์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อมหาบัณฑิตในฐานะที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน

2. ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตทุกสาขาวิชาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตทุกสาขาวิชาที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ

เอกสารอ้างอิง

- ชูเวช ชาญสง่าเวช. 2543. การอุดมศึกษาไทยในเวทีโลก. กรุงเทพฯ. พิมพ์ดี.
- ณัฐวัชร จันทโรธรงค์. 2542. ความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท ศษ.ม. บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2543. วิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549. กรุงเทพฯ. สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ชนัชพร บัวดา. 2547. การประเมินคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงประเภทวิชาบริหารธุรกิจ จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาตามความพึงพอใจของผู้บริหาร สถานประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัดระยอง. (สารนิพนธ์ ศ.ม.(เศรษฐศาสตร์การศึกษา)

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย.
2547. ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษา. กรุงเทพฯ.
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (เอกสารอัดสำเนา).
- ปิโตรเคมีแห่งชาติ, บริษัทจำกัด (มหาชน). 2544.
Competency Model. ระยอง. ฝ่ายพัฒนาระบบงาน
และสารสนเทศ.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. 2546. การจัดและการพัฒนา
องค์การทางการศึกษา. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์
ข้าวฟ่าง.
- สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. 2542. รายงานการศึกษาความ
ต้องการบัณฑิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
บัณฑิต สถาบันราชภัฏ ตามทัศนะของ
ผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สมบัติ นพรัก และอรุณี อ่อนสวัสดิ์. 2541. การติดตาม
คุณภาพมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
แผน ข. มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่สำเร็จการศึกษา
ในปีการศึกษา 2539. วารสารมหาวิทยาลัย
นเรศวร. 6 (2): ก.ค.-ธ.ค.
- สีปนนท์ เกตุทัต. 2535. บัณฑิตและผู้นำในอนาคต ใน
ความรู้สู่ออนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุปรีดา ลีวเฉลิมวงศ์. 2544. การศึกษาความต้องการ
ของสถานประกอบการประเภทห้างสรรพสินค้า
ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับความสามารถ
ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาการตลาด.
วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (บริการอาชีพและเทคนิค
ศึกษา). สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระ
นครเหนือ.
- สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์ และทัศนีย์ แสงศักดิ์. 2545.
การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร
บัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา.
กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. 2541. คุณภาพบัณฑิตศึกษาไทย 2.
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ. พี.เอ.สีฟวิ่ง จำกัด.
- อนันต์ เกตุวงศ์. 2543. หลักและเทคนิคการวางแผน.
กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.